

Barnfridsbrottet:
Uppföljande enkät om Barnahusens
arbete våren 2022

BARNAFRID - NATIONELLT KUNSKAPSCENTRUM
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Barnfridsbrottet: Uppföljande enkät om Barnahusens arbete våren 2022

Mikaela Magnusson, Sandra Skoog och Anna Nelsson

Barnafrid, Institutionen för biomedicinska och kliniska vetenskaper, Linköpings Universitet

Juni 2022

Bakgrund

Den 1 juli 2021 infördes barnfridsbrottet som svensk lag. Syftet med vår undersökning var att ett år efter att lagen trätt i kraft kartlägga hur Sveriges Barnahus arbetar med ärenden som rör barnfridsbrott. Vi har sammanställt resultaten i denna rapport och kommer att presentera dem under Almedalsveckan 2022. Det kommer också ingå i höstens nätverksträff för Barnahusverksamheterna (18 oktober 2022). Resultaten kommer även att ligga till grund för planeringen av vårt fortsatta arbete med frågor som rör barnfridsbrottet.

Metod

Vi skickade en webbenkät via e-post till landets Barnahussamordnare i maj 2022. Enkäten var öppen i fyra veckor, och en påminnelse skickades ut efter tre veckor. Barnahus med fler än en samordnare ombads att endast lämna in ett svar.

Webbenkäten besvarades av samordnare från 26 av landets 33 Barnahus (79 % svarsfrekvens). För att skydda deltagarnas anonymitet ombads de inte att uppgive vilket Barnahus som besvarade enkäten.

Sammanfattning av kartläggningens resultat

Resultaten från kartläggningen visade på en stor variation i hur Barnahusen arbetar med ärenden som rör barnfridsbrott. Medan ett fåtal Barnahus lyfte fram att deras hantering av dessa ärenden inte skiljer sig från andra brott mot barn, uppgav merparten att hanteringen kan skilja sig åt på flera punkter:

- Majoriteten uppgav att det till viss del finns skillnader i hur ärenden om barnfridsbrott aktualiseras på Barnahus jämfört med andra barnärenden.
- Majoriteten uppgav att samråd - i varierande grad - har genomförts i ärenden som rör barnfridsbrott. Ett Barnahus uppgav att de för närvarande inte genomför samråd i dessa ärenden.
- Den övervägande majoriteten uppgav att barnförhör gällande barnfridsbrott har genomförts i Barnahusets lokaler, och resterande uppgav att förhör till viss del har utförts i deras lokaler.
- Majoriteten uppgav att det skett en viss ökning i antalet barnförhör jämfört med innan lagen trädde i kraft. En femtedel ansåg dock att det skett en betydande ökning, och ytterligare en femtedel uppgav att det skett en mycket liten ökning.
- Majoriteten av Barnahusen uppgav att de hade, eller till viss del hade, upprättade rutiner för hur barnfridsbrottsärenden ska hanteras.

- Av de Barnahus som erbjuder krisstöd uppgav de flesta att barn som bevittnat våld erbjuds stöd i lika stor utsträckning som andra barn. Ungefär en fjärdedel beskrev att de inte erbjuder något krisstöd på Barnahus.

Barnhusen lyfte fram att det är viktigt att barn som bevittnat våld får lika god tillgång till stöd och hjälp som andra våldsutsatta barn, och att samverkan också sker i samma utsträckning som i andra ärenden. Detta innefattar bland annat möjlighet till samråd och krisstöd. Ett problem som diskuterades av flera deltagare var att barns rätt att komma till tals kan påverkas av huruvida grundbrottet anses vara styrkt eller inte. Om en vuxen målsägande inte vill medverka i brottsutredningen, kan barnets möjlighet att höras bli begränsad. Barnhusen beskrev också att behovet av nya samverkansformer, samt polisens begränsade resurser kan påverka hanteringen av barnfridsbrott. Flera Barnahus betonade behovet av nationell styrning för att säkerställa att alla barn i Sverige får likvärdigt stöd oavsett våldsform, eller var i landet barnet bor.

Barnafrids rekommendationer

Utifrån den uppföljande enkäten rekommenderar Barnafrid följande åtgärder:

- Att det säkerställs att det finns tillräckliga resurser vid landets Barnahus för att ge barn som bevittnar brott likvärdig tillgång till stöd och hjälp (samråd, krisstöd)
- Att processerna kring barnfridsbrottet harmoniseras och att det skapas gemensamma standarder kring hur barnfridsbrottet ska hanteras
- Att det genomförs en uppföljning av lagens tillämpning samt en kartläggning av hur brottsutredningar bedrivs i denna typ av ärenden (inkl. brukaråterkoppling från våldsutsatta barn och deras närstående)

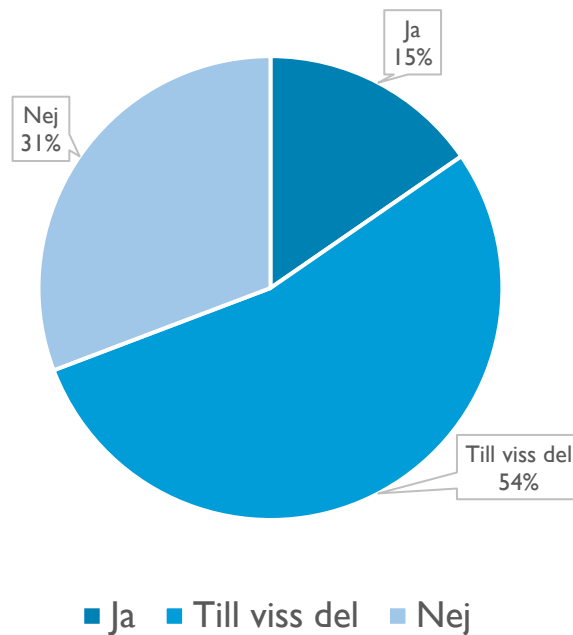
Barnafrids fortsatta arbete med barnfridsbrottet

Barnafrid har beviljats forskningsmedel från Brottsofferfonden för att i ett tvåårigt projekt studera den rättsliga hanteringen av barnfridsbrott i Sveriges Tings- och Hovrätter. Inom ramarna för projektet ska vi även intervjua barn om deras upplevelser av att medverka i brottsutredningar gällande barnfridsbrott. Projektansvarig är fil. dr Mikaela Magnusson, kontakt: mikaela.magnusson@liu.se.

Resultat

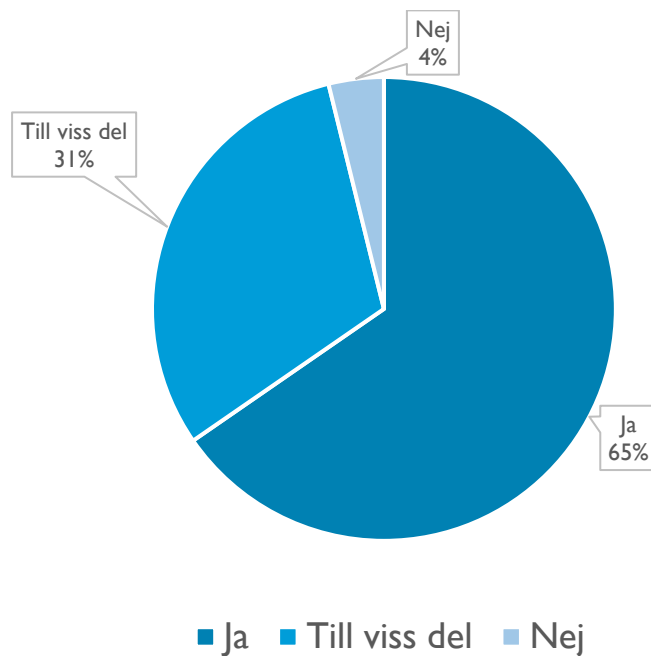
Finns det skillnader kring hur ärenden med barn som bevittnat våld aktualiseras jämfört med barn som blivit slagna eller utsatta för sexuellt våld?

Majoriteten av Barnahuset uppgav att det till viss del finns skillnader i hur dessa ärenden aktualiseras. I en öppen fråga där deltagarna ombads att motivera sina svar, framkom bland annat att polisens organisation samt socialtjänstens syn på barn som bevittnat våld kunde påverka hur ärendena aktualiseras. Några Barnahus lyfte även fram kopplingen till grundbrottet, och att ärendehantering kan se olika ut beroende på hur brottsmisstanken har uppstått (bland annat att barn inte hörs om det inte finns en grundanmälan från en vuxen målsägande).

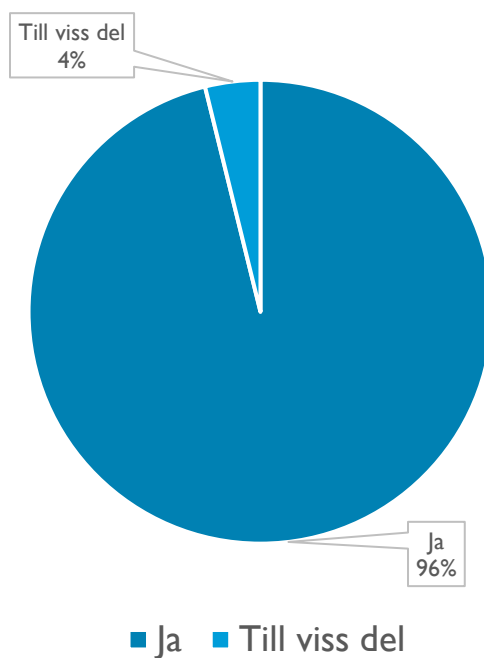
Har samråd genomförts i ärenden som rör barnfridsbrott?

Majoriteten av Barnahuset uppgav att samråd har genomförts, eller till viss del har genomförts, i ärenden som rör barnfridsbrott. Endast ett Barnahus uppgav att det för närvarande inte genomför samråd i ärenden som rör barnfridsbrott. I deltagarnas öppna svar framkom att beslut om samråd kan variera från fall till fall, beroende på exempelvis vem som har aktualiserat ärendet. Flera Barnahus beskrev att ärenden tas upp på samråd i högre utsträckning om anmälan kommer från socialtjänsten, än om initiativet kommer från polis eller åklagare. Några Barnahus lyfte fram att de håller samråd om uppgifterna kommer från barnet, samt i ärenden där barn både bevittnat och blivit direkt utsatt för våld.

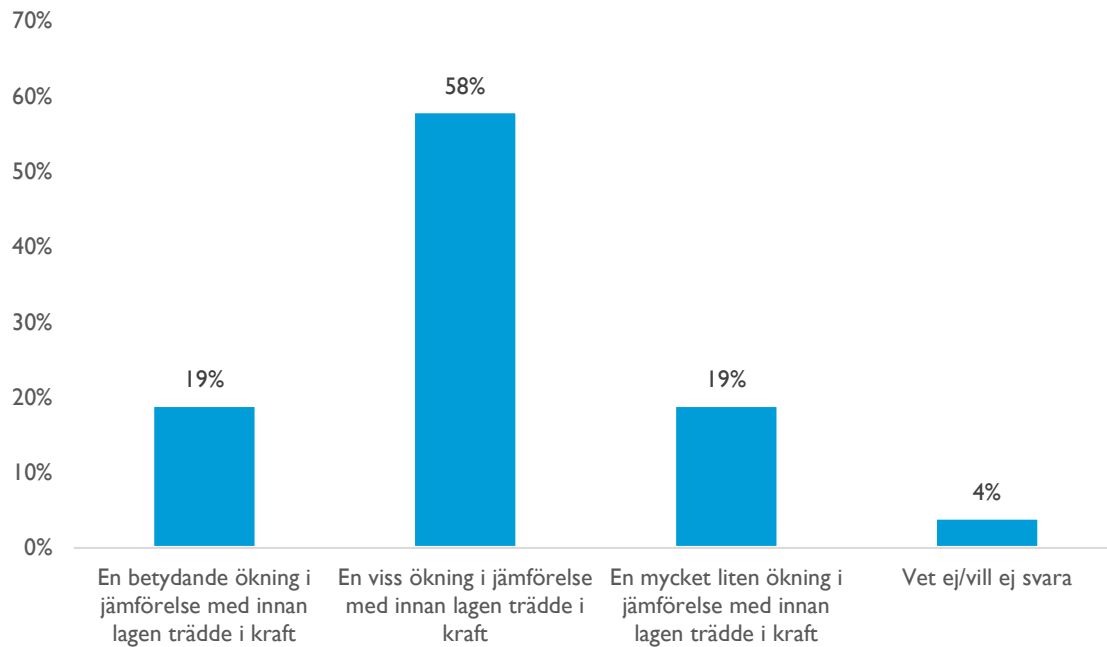
Har barnförhör genomförts i Barnahus lokaler i ärenden som rör misstänkt barnfridsbrott?

Den övervägande majoriteten av Barnahusen uppgav att barnförhören har genomförts i Barnahus lokaler, och resterande uppgav att förhör till viss del har utförts i deras lokaler. I de öppna svaren framkom att inte alla barnförhör har föregåtts av ett samråd.

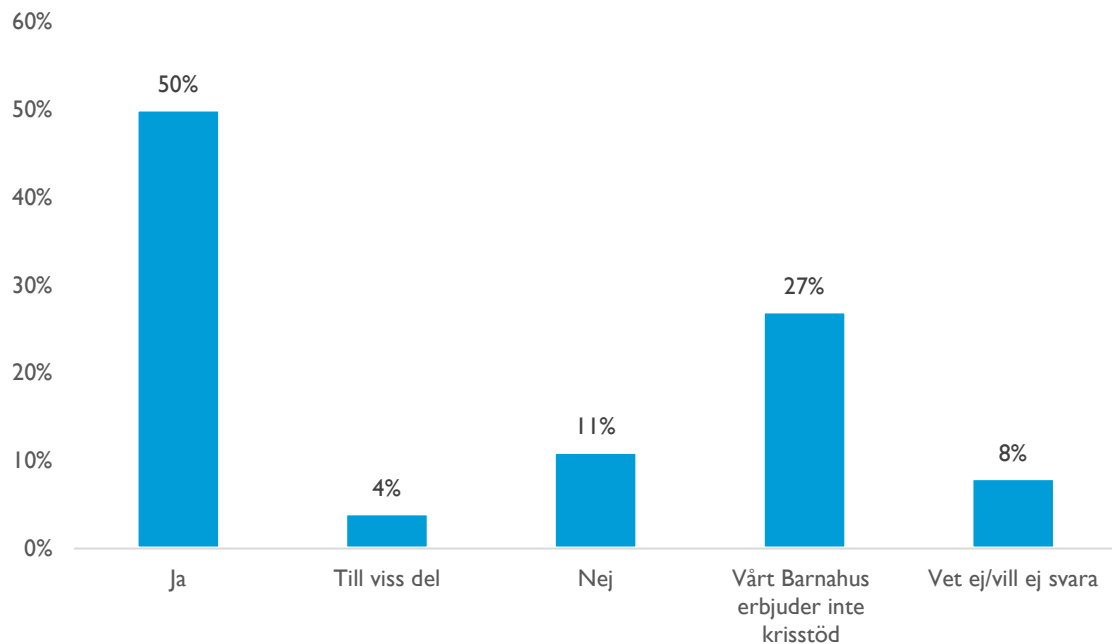
Hur stor ökning bedömer du att det har blivit i antal förhör på ditt Barnahus nu när Barnfridsbrottet blivit svensk lag?

Majoriteten av Barnahusen uppgav att det skett en viss ökning i jämförelse med innan lagen trädde i kraft. Vissa Barnahus upplevde att det skett en betydande ökning, medan andra uppgav att det skett en mycket liten ökning. På en öppen fråga svarade några Barnahus att det är svårt att ha insyn i den totala ökningen. Det beror till exempel på att vissa ärenden inte har tagits upp på samråd, eller att barnförhören inte har genomförts på Barnahus.

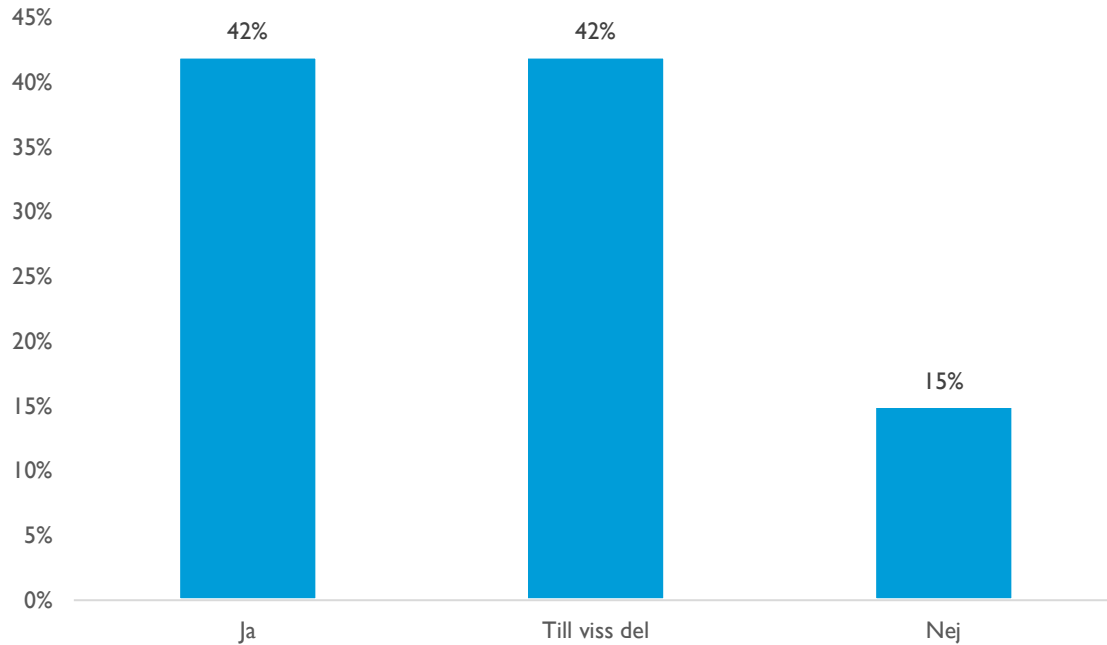
Om ditt Barnahus erbjuder krisstöd, erbjuds barn som bevittnat våld krisstöd i lika stor utsträckning som barn som blivit slagna eller utsatta för sexuellt våld?

Bland Barnahusen som erbjuder krisstöd uppgav de flesta att barn som bevittnat våld erbjuds stöd i lika stor utsträckning som barn som blivit slagna eller utsatta för sexualbrott. Ungefär en fjärdedel av Barnahusen svarade att de inte erbjuder krisstöd. I en öppen fråga lyfte flera Barnahus fram att det är viktigt att alla barn får tillgång till stöd oavsett våldsförhållande.

Finns det upprättade rutiner för hur barnfridsbrottärenden ska hanteras på ert Barnahus?

Den övervägande majoriteten av Barnahusen uppgav att de hade, eller till viss del hade, upprättade rutiner för hur barnfridsärenden ska hanteras. I deras öppna svar framkom att flera Barnahus följde samma rutin som vid andra ärenden gällande våld mot barn. Några Barnahus tog upp att de hade pågående eller inplanerade arbetsmöten kring detta (med bland andra polis och åklagare).

Om du skulle få föra fram ett budskap till politiker vad gäller arbetet på Barnahus med barn som misstänks vara utsatta för barnfridsbrott, vad skulle det vara?

”Vikten att samverka även kring dessa barn på samma sätt som vi gör i andra ärenden där barn är utsatta i nära relation.”

” Vi förstår att arbetet med barnfridsbrott är nytt och inte alltid så lätt men det skulle vara bra om det kom tydliga riktlinjer till Polis och Åklagare (och Barnahusverksamheter) hur dessa ärenden skall handläggas. I nuläget känns det som att ärenden hanteras olika. Barn skulle få målsägandestatus och barns berättelse och behov skulle komma fram på ett tydligare sätt med lagen, det är lite tveksamt om det gör det när så få barn hörs som målsägande i dessa brott, och vi inte alltid lyfter dessa ärenden på samråd. Se över vad det är som ska gälla, så att det blir likvärdigt. Hur ska vi se dessa barn och hur ska samverkan komma igång mellan myndigheter? Ska samverkan vara beroende av om vi har en målsägande i grundbrottet som tillstyrker att brott har skett? Är det rimligt att höra de barn som målsägande där barnet själv kommer med uppgifterna om grundbrottet, men inte i samma utsträckning höra de barn där uppgifterna om grundbrottet kommer in på ett annat sätt? Ska barnets målsägandestatus bara vara till för att stärka grundbrottet som vittnen, men när det gäller att lyfta fram BARNETS behov av stöd, hjälp och samverkan, är det inte lika viktigt? Särskild företrädare i dessa ärenden borde vara regel, men vi har varit med om att det beslutades om målsägarbiträde och det blev inte så bra. Vi som är samordnare på Barnahus har inte tillräcklig juridisk kompetens att avgöra om nuvarande hantering är rätt eller fel, men vi behöver veta hur vi ska göra i dessa ärenden.”

” Se barnen och se hur deras framtid blir om samhället och alla vi vuxna inte ger dem stöd och hjälp.”

” Att barnfridsbrotten behöver lyftas upp på agendan i samhällsdebatten och att våld skadar barnen in i vuxenlivet om det inte får stöd till förändring.”

” Barnen blir fortsatt inte uppfångade på samma sätt som alla andra barn på Barnahus då grundbrottet måste finnas kvar och det gör det inte många gånger då MÅ-vuxen inte står kvar för anmälan.”

” Det kan bli en svårighet och inte bra för barnet som ska vittna mot sin förälder el. närstående. Lagstiftningen blir ju också uddlös då det krävs ett sk. grundbrott för att barnfridsbrottet ska gälla. Vilket det inte finns. Barnfridsbrottet borde vara ett grundbrott.”

” Barnets berättelse borde räcka för att utreda ärendet vidare, utan att grundbrottet är styrkt.”

” belys hur skadligt det är för ett barn att uppleva våld mellan föräldrarna. att det bör vara prioriterat om de vill dela sig att de ska få hjälp.”

” Finns det någon skillnad gällande Barnfridsbrott när de ska hanteras på Barnahus via samråd etc och när de inte ska det? Gör det någon skillnad i från vem eller hur uppgifterna har kommit fram?”

” En grupp barn som ofta levt med upprepat våld över tid vilket får stora konsekvenser för deras hälsa och utveckling. Det är oerhört viktigt att de fångas upp i tid och får det stöd, den behandling de behöver för att bli trygga och utvecklas bra. Genom att hjälpa dessa barn förebygger vi att de växer upp till trasiga vuxna.”

” Det är viktigt att också lagstiftningen gällande vårdnad - boende - umgänge blir förändrad till att på allvar vara "barns rätt till en GOD relation med båda sina föräldrar", i dag väger den vuxnes rättigheter så mkt tyngre.”

” Det är så viktigt att det finns stöd och planering för dessa barn även efter förhöret, de ska hem till samma situation ofta och dessutom kan de ha avslöjat en familjehemlighet, blivit som ett förhört vittne.”

” Det är sagt i förarbeten att barnfridsbrotten ska tas upp på Barnahus för det ingår i Barnahus målgrupp men polisen har svårt att hitta bra arbetsformer p g a resursbrist.”

” Att man ser över polisens organisation, krävs en nationell styrning”

” Mer personalresurser till BINR (brott i nära relation) så att barnfridsbrotten kan handläggas där”

” Mer resurs och stöd från Socialtjänsten. Mer resurs och snabbare utredning hos polisen”

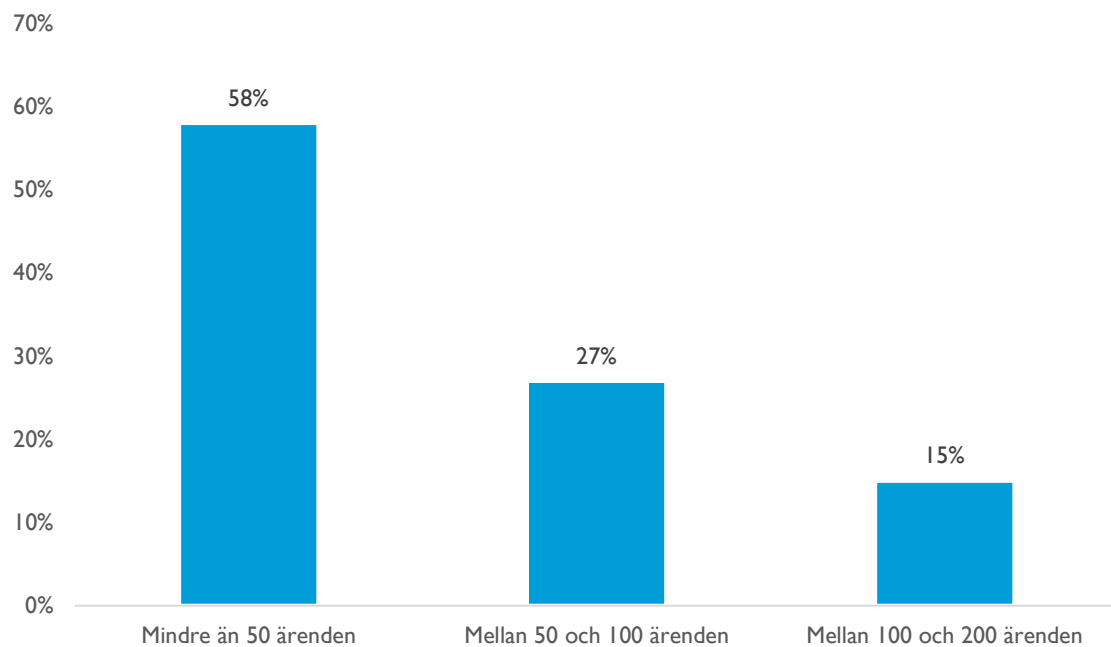
” Inför en nationell strategi för Barnahus och dess målgrupp”

” Att Barnahuset får en nationell styrning så att stödet från Barnahuset blir samma oavsett var man bor. I vårt Barnahus har vi inte något krisstöd att ge då man säger att det är regionens ansvar. BUP är så nertyngda att därifrån är det svårt att få någon hjälp utan att stå i mycket lång kö. Ungas psykiska hälsa kan ta emot, men de har inte heller kapacitet att ta emot alla utan hänvisar till att vårdcentralen ska ha en psykolog som man kan vända sig till. Det blir rena hånet för dem som behöver hjälp här och nu.”

” Alla barn som misstänks vara utsatta för brott bör behandlas på barnahus med start av ett samråd.”

” Att se till att erbjuda alla barn rätt till krisstöd efter barnförhör, oavsett vilket utsatthet det gäller.”

Uppskattningsvis, hur många ärenden gällande barnfridsbrott har ni hanterat på ert Barnahus sedan lagen trädde i kraft?

Ungefär hur många invånare finns i ert upptagningsområde?

